

جدول (الف) سهم الارث طبقه اول

میزان سهم الارث		وارث	
تمام ترکه را ارث می برد		پدر یا مادر و یا یکی از اولاد (منحصراً)	
در هر دو صورت مابقی به قرابت متعلق به پدر است	اگر مادر حاجب داشته باشد $\frac{1}{6}$ ارث می برد	پدر و مادر	
	اگر حاجب نداشته باشد $\frac{1}{3}$ متعلق به مادر		
اگر مادر حاجب داشته باشد $\frac{1}{6}$ باقیمانده به او رد نمی شود	$\frac{3}{6}$ سهم دختر	$\frac{1}{6}$ پدر	$\frac{1}{6}$ مادر
اگر مادر حاجب نداشته باشد $\frac{1}{6}$ باقیمانده به او رد می شود			
به وراثت رد می شود $\frac{2}{6}$	$\frac{3}{6}$ سهم دختر	$\frac{1}{6}$ سهم پدر یا مادر	
بین دختران تقسیم می شود $\frac{4}{6}$	$\frac{1}{6}$ مادر	$\frac{1}{6}$ پدر	
باقیمانده به وراثت رد می شود $\frac{1}{6}$	$\frac{4}{6}$ سهم دختران	$\frac{1}{6}$ سهم پدر یا مادر	
مابقی به نسبت پسر دو برابر دختر	$\frac{1}{6}$ مادر	$\frac{1}{6}$ پدر	پدر و مادر یا یکی از آنها و پسر و دختر
مابقی به پسر یا پسران می رسد	$\frac{1}{6}$ مادر	$\frac{1}{6}$ پدر	پدر و مادر یا یکی از آنها و یک یا چند پسر
مابقی به شرح فوق بین وراثت تقسیم می شود *	زوج یا زوجه فرض خود را می برند *		زوج یا زوجه یا وراثت طبقه اول

* زوج با وجود اولاد $\frac{1}{4}$ و بدون اولاد $\frac{1}{8}$ از عین ماترک و زوجه با وجود اولاد $\frac{1}{8}$ و بدون اولاد $\frac{1}{4}$ از عین اموال منقول و بهای اموال غیرمنقول ارث می برد.
* هرگاه در طبقه اول نقصی ایجاد شود نقص بر دختر یا دخترها وارد می شود.

جدول (ب) سهم الارث طبقه دوم

میزان سهم الارث		وارث	
تمام ترکه را ارث می برد		یکی از اجداد یا یکی از اخوه (منحصراً)	
جد دو برابر جده ارث می برد		جد و جده ابی	
جد و جده به تساوی ارث می برند		جد و جده امی	
تقسیم $\frac{1}{3}$ به اجداد امی به نسبت مساوی	تقسیم $\frac{2}{3}$ به اجداد ابی به نسبت دو به یک	جد و جده یا جد یا جده ابی و جد و جده یا جد یا جده امی	
به نسبت مساوی بین وراثت تقسیم می شود		چند برادر یا چند خواهر ابویینی یا ابی یا امی	
به نسبت دو به یک بین وراثت تقسیم می شود		چند برادر و خواهر ابویینی یا ابی	
به نسبت مساوی بین آنها تقسیم می شود		برادران و خواهران امی	
الباقی به نسبت دو به یک بین برادر و خواهر ابویینی یا ابی تقسیم می شود	$\frac{1}{3}$ سهم به برادر و خواهر امی به نسبت مساوی	چند برادر و خواهر ابویینی یا ابی و چند برادر و خواهر امی	
مابقی به نسبت دو به یک بین برادر و خواهر ابویینی یا ابی تقسیم می شود	$\frac{1}{6}$ سهم برادر یا خواهر امی	چند برادر و خواهر ابویینی یا ابی و یک برادر یا خواهر امی	
در صورتی که اجداد ابی و برادر و خواهر ابویینی یا ابی با یک برادر یا یک خواهر امی باشند $\frac{1}{6}$ ماترک می برند	$\frac{1}{3}$ سهم اجداد امی و برادر و خواهر امی به نسبت مساوی	اجداد و برادر و خواهر	
	$\frac{2}{3}$ سهم اجداد ابی و برادر و خواهر ابویینی یا ابی به نسبت دو به یک		
مابقی را متقربین به پدر می برند *	سپس متقربین به مادر سهم می برند	زوج یا زوجه به فرض می برند	زوج یا زوجه یا وراثت طبقه دوم

* هرگاه در طبقه دوم نقصی ایجاد شود نقص بر متقربین به پدر وارد می شود.

جدول (ج) سهم الارث طبقه سوم

میزان سهم الارث		وارث	
تمامی ترکه را ارث می برد		یکی از اعمام یا یکی از احوال (منحصراً)	
ترکه به نسبت مساوی تقسیم می شود		چند عمو یا چند عمه ابویینی یا ابی یا امی	
ترکه به نسبت دو به یک تقسیم می شود		چند عمو و عمه ابویینی یا ابی	
ترکه به نسبت مساوی تقسیم می شود		چند عمو و عمه امی	
مابقی به نسبت دو به یک بین چند عمو و عمه ابویینی یا ابی	$\frac{1}{3}$ سهم عمو و عمه امی به نسبت مساوی	چند عمو و عمه ابویینی یا ابی و چند عمو و عمه امی	
مابقی به نسبت دو به یک بین چند عمو و عمه ابویینی یا ابی	$\frac{1}{6}$ سهم عمو یا عمه امی	چند عمو و عمه ابویینی یا ابی و یک عمو یا عمه امی	
در این حالت به نسبت مساوی تقسیم می شود		احوال (چند دایی و چند خاله) ابویینی یا ابی یا امی	
در این حالت به نسبت مساوی تقسیم می شود		چند دایی و خاله ابویینی یا ابی یا امی	
مابقی بین چند دایی و خاله ابویینی یا ابی به نسبت مساوی	$\frac{1}{3}$ سهم دایی و خاله امی به نسبت مساوی	چند دایی و خاله ابویینی یا ابی و چند دایی و خاله امی	
مابقی بین چند دایی و خاله ابویینی یا ابی به نسبت مساوی	$\frac{1}{6}$ سهم دایی یا خاله امی	چند دایی و خاله ابویینی یا ابی و یک دایی یا خاله امی	
سهم اعمام که تقسیم به شرح فوق الذکر است $\frac{2}{3}$	$\frac{1}{3}$ سهم احوال که تقسیم به شرح فوق الذکر است	اعمام و احوال (چند عمو و چند عمه و چند دایی و چند خاله)	
مابقی سهم اعمام *	$\frac{1}{3}$ سهم احوال	زوج یا زوجه ابتدا به فرض می برند	زوج یا زوجه یا ورثه طبقه سوم

* هرگاه نقصی ایجاد شود نقص بر اعمام (عمو و عمه) وارد می شود.

قوه قضائیه کانون سردفتران و دفتریاران

دفتر آموزش و پژوهش

سهم الارث طبقات سه گانه

به نام حضرت حق تعالی

آنچه در مبحث ارث حائز اهمیت است همانا نحوه ی تقسیم و شیوه ی تسهیم ماترک متوفایین و ورثه حسب سهم الارث شرعی و قانونی است و از آنجا که موضوع واگذاری انجام این مهم به دفاتر اسناد رسمی، که یک امر شبه قضایی است، مراحل کارشناسی و قانونگذاری را می گذرانند، اهتمام به آن، از نظر دفتر آموزش و پژوهش کانون سردفتران و دفتریاران، بیش از پیش ضروری می نماید. چرا که آموزش و ترویج مفاهیم قانونی و تسهیل امور جاری دفاتر در تنظیم اسناد رسمی نیاز روز جامعه ی سردفتری است. از همین رو، تهیه و انتشار جدول سهم الارث طبقات سه گانه ی ورثه منطبق بر قانون مدنی ایران در دستور کار این دفتر قرار گرفت که از تلاش آقایان محترم ناصر نایی و رضا تاجگر تشکر و قدردانی می شود. امید که با همراهی علمی و همیاری پژوهش محور همکاران گرانقدر، گام های آغازین و مؤثر آموزشی- کاربردی و پژوهشی- ترویجی استمرار یابد.

دفتر آموزش و پژوهش
کانون سردفتران و دفتریاران

قوه قضائیه کانون سردفتران و دفتریاران دفتر آموزش و پژوهش

تهران- خیابان استاد مطهری- مقابل خیابان سنایی
پلاک ۲۸۳ کد پستی: ۱۵۸۶۷۱۷۳۱۱
صندوق پستی: ۱۴۳۳۵/۱۱۵۱
تلفن: ۰۲۱-۸۸۷۲۸۷۵۵
دورنگار: ۰۲۱-۸۸۷۰۵۱۹۰ (داخلی ۲۴۸)

WWW.NOTARY.IR
E-mail: MAGAZINE@NOTARY.IR

سهم الارث طبقات سه گانه وراث

مقررات اکثر کشورهای مبحث احوال شخصیه، خصوصاً در باب ارث، صرف نظر از این که تابع کدام یک از نظام های حقوقی کنونی باشند: تحت تأثیر مذهب و اعتقادات ساکنان و مناسبات اجتماعی- اقتصادی همان کشور است و این تأثیر پذیری از دین و آیین به ویژه در قوانین کشورهای اسلامی بیشتر نمایان است. هر چند که علی القاعده در حقوق داخلی یا بین الملل خصوصی شان، معمولاً پیروان سایر ادیان و مذاهب مختلف رسمی و همچنین اتباع بیگانه- حسب مورد- تابع قواعد و عادات مسلمة ی متداوله ی مذهب و مقررات دولت متبوع آنان می باشند.

از همین رو، قانونگذار مدنی ایران ۸۹ ماده قانونی (از ماده ۱۸۶۱ الی ۹۴۹ در باب دوم از قسمت چهارم کتاب دوم از جلد اول قانون مدنی مصوب ۱۸ اردیبهشت ماه ۱۳۰۷ ه. ش.) را با اقتباس از منابع فقهی به ویژه نظر مشهور فقهای امامیه به موضوع «ارث» اختصاص داده است. این همه، علاوه بر موادی است که در دیگر مقررات اعم از مدنی، ثبتی، کیفری، تجاری، مالیاتی، امور حسبی و غیره در خصوص حقوق ارث و تکالیف وراثت وضع شده است.

یادگیری، آموزش و بازآموزی دانش ارث بر مبنای فرمول های خاص خود، با استفاده از اعداد و ارقام و محاسبات ریاضی نه فقط از نظر اعمال اسباب تملک و انتقال قهری، تعداد وراثت و میزان سهم الارث در اسناد تنظیمی نسبت به ترکه در عقود، معاملات، تعهدات و الزامات آنان مهم است بلکه به ویژه از این جهت اهتمام بیشتری پیدا می کند که اخیراً توسعه وظایف سران دفاتر و واگذاری برخی از امور غیر توافقی مانند صدور گواهی انحصار وراثت از محاکم دادگستری به دفاتر اسناد رسمی در دستور کار قوای قضائیه و مقننه قرار گرفته است.

تفکیک سهم الارث طبقات سه گانه وراثت، به نحو حاضر که در شماره ۹۴ (تیر ماه ۱۳۸۸) ماهنامه کانون چاپ و منتشر شده، با استفاده از منابع مختلف فقهی، حقوقی، جزوات آموزشی و قانون مدنی تهیه و در اختیار همکاران عزیز و جامعه حقوقی قرار می گیرد. صد البته با دیده منت، از نگاه تیز بین اساتید و علمای فن در اصلاح لغزش های احتمالی و تکمیل آن استقبال خواهیم کرد.

ناصر نایی

سر دبیر ماهنامه «کانون»- تابستان ۱۳۸۸